

БИОЛОГИЯ

боюнча август-методикалык кенешмелерине сунуштар

Бул жаңы окуу жылында биологияны окутуу 2005-жылы бекитилген мамлекеттик билим берүү стандартынын негизинде алып барылат.

2013-2014 окуу жылы жалпы билим берүүчү мектептерде биологиялык билим берүү мамлекеттик стандарттын негизинде 2012-2013 жылы бекитилген окуу планы жана 2013 ж. кайрадан иштелип чыккан биология предметинин окуу программасы бул курсту окутуунун негизги документтери болуп саналат.

Ушул документтердин негизинде биология предмети 2013-2014-окуу жылы төмөнкүчө окутулат: быйылкы жылы 6-классты бүткөндөр «Өсүмдүктөр биологиясы» курсун толук бүтүрүштү. Эми алар 7-класс болгондо «Жаныбарлар» курсу гана окутулат. Ага мурункудай болуп өсүмдүктөр бөлүмүндөгү материалдар аралашбайт. 2012-2013-жылкы бекитилген окуу планында «Жаныбарлар» курсу жумасына 1 (бир) саатка кыскартылган. Кыскартылган вариант боюнча окутуу жолдору иликтенип, ага жараша түзүлгөн колдонмолор, иштелмелер август кеңешмесине мектептерге сунушталат. Алар төмөнкүлөр: 1. 7-класста окутулуучу материалдын кыскартылган варианты киргизилип түзүлгөн биология курсунун программасы. 2. Окуу тематикалык план (календардык пландын үлгүсүндөгү). 3. «Биология: окутуу технологиялары, сабактардын иштелмелери» деген аталыштагы мугалимдер үчүн түзүлгөн методикалык колдонмонун кайрадан толукталып иштелген варианты. 4. Окуучулардын чыгармачылыгын өнүктүрүүгө карата иштелген маселелерди биология сабагында колдонуу. 5. 7-класста окуу жүктөмүнүн кыскартуусун эске алуу менен түзүлгөн жумушчу дептер.

2012/2013 жана 2013/2014 – жылдан баштап, биологиянын белгилүү бөлүмү бир гана класста окутулат. Башкача айтканда, 6-кл. «Өсүмдүктөр», 7-кл. «Жаныбарлар», 8-кл. – «Адам жана анын ден соолугу». Ал эми 9-кл. «Тириликтин мыйзам ченемдүүлүктөрү» деп аталган жаңы бөлүм киргизилет жана жогорудай өзгөрүү 2015/2016 — окуу жылына чейин этап менен жүзөгө ашырылат. Ал 2013-жылы жаңы чыккан программанын 60- бетинде көргөзүлдү. Анын биринчи этабы быйылкы жылы төмөнкүчө болот:

Ал эми биологияны окутууда 8-9-10-11 класстарда өзгөрүү болбойт, жылдагыдай эле өз орду менен эле окутулат.

Жогоруда белгиленген мамлекеттик стандарттын негизги талабына ылайык үч багыт боюнча билимдин инварианттык өзөгүн түзгөн түшүнүктөр концентрацияланып, натыйжада фундаменталдык билим темадан темага, курстан курска калыптанып жүрүп отурат. Окуу процессинин бардык түрүндө, формаларында ушундай инварианттык өзөктү кармап окутууда фундаменталдык маалыматка ээ болуу мүмкүнчүлүгү түзүлөт. Мунун жүзөгө ашырылуусунда баштапкы биологиялык түшүнүктөр кызмат аткарат. Инварианттык өзөктү кармап окутуу окуу жүктөмдү жеңилдетүүнүн күчтүү фактору болуп оптималдаштырууга өбөлгө боло алат. Ал эми айрым мектептерде системалуу маалымат алуу компетенциясына анча көңүл бурулбай, көбүнчө фактыларга басым жасалып, оюн театралдаштыруу жагы байкалат. Бул учурдун талабына карата биринчи орундагы эң орчунду маселе болуп эсептелет. Экинчиден окуучулардын билим алуу ыктарына ээ болуу жагына жетишээрлик көңүл бурулбагандыктан, маалыматты өз алдынча өздөштүрүү аракетин толук баалуу натыйжа бербей жаткандыгы. Үчүнчүдөн окуу материалдык базаны түзүүдөгү мүчүлүштүктөр лабораториялык, практикалык иштерге кедерги болуусу. төртүнчүдөн, профильдик окутуу билим берүү системасына кирбегендиктен окуу процессинин мотивациялык чөйрөсү жарды бойдон калууда. Бул көргөзүлгөндөр боюнча КАОнун БМП лабораториясында колдонмолор, окуу иштелмелери материалдык база боюнча түзүмдөр иштелип даярдалган. (Алар кеңешмеге сунушталат). Август кеңешмесинде жогоруда белгиленгендерди жоюуга жолтоо болгон маселелерди талкуулоону сунуштайбыз: 1. Биология боюнча мамлекеттик стандарттын төмөнкү үч мазмундук багыты боюнча инварианттык өзөктү кармап фундаменталдык маалыматка ээ болууда баштапкы биологиялык түшүнүктөрдүн кызмат аткаруусу боюнча мугалимдер өз оюн ортого салып талкууга даярданууда төмөнкү тизмедеги китепти (7) пайдаланса болот. Анда баштапкы түшүнүктөр боюнча билимди системалаштыруу жолдору берилген.

Биология курсунун мазмундук багыттарынын структурасы

2. Окуучулардын маалыматты өздөштүрүү боюнча илим тарабынан изилденген ыкмалар, көндүмдөр, алар боюнча колдонулуучу методдор, стратегиялар ж.б. окутуу технологиясынын жолдомолорун кеңешмеде талкуулоого карата даярданууда ушул сунушта көргөзүлгөн адабияттардан (5) пайдаланса болот.

3. Биология боюнча азыркы учурдун талабына жараша иштелип чыккан окуу-материалдык базанын түзүмүн ар бир регион өзүнүн шартына жараша ыңгайлаштыруу жолун талкууласа жана так конкреттүү сунуштар кабыл алынса.

4. Жогорку класстын окуучусунун өз кесип жолун өзү тандоосу, анын жеке позициясы, өзүн өзү баамдап, келечекке кадам таштоосуна жол ача турган багыт-профилдик окутуу Республикалык масштабда (анын илимий-методикалык негизи Кыргыз билим берүү академиясы тарабынан иштелип чыкса дагы, канча жылдан бери коомчулук талап коюп жатса дагы) өтө орчундуу маселе болгону менен мугалимдер так талаптарды белгилесе, мүмкүн ордунан козголот беле?!

5. Биологияны окутууда башка предметтер сыяктуу эле көйгөйлүү маселелер орун алган боюнча кыймылдабай турат. Кыргыз тилиндеги мектептер үчүн бардык (6-11 кл.) класстарга биология боюнча окуу китептер чыгып, 2000-2006 жылдан бери мектептерге киргизилип окутулуп жатат. Ал эми орус тилинде окутулган мектептер үчүн алар орусчага которулган жок. Анткени аларды которууга жана чыгарууга Россиянын программасы жана окуу китептери колдонулат. Анын көпчүлүгү 1992-жылы чыккан жараксыз болуп калган окуу китептеринин колдонууга мажбур болушат. Мектептерде биология боюнча адис эместер (медиц.орто билим алган, агроном, юрист.ж.б.) мугалим болуп иштеп жатат. Натыйжада адам баласынын жашоосунун эң негизин түзгөн биология боюнча толук кандуу билим болбой жатат.

Мектептерде мына жогорудай маселелер орун алгандыгы билим берүүгө таптакыр сыйбаган көрүнүш жана жаш муундардын алдында кечирилгис кедерги болууда. Ошондуктан август кеңешмесинде жогорудай маселелер (ошондой эле мектептин өзөгүндөгү маселелер дагы) талкууланып, аларды чечип берүү жагы билим жана илим министирлигине мугалимдердин август кеңешмесинин атынан сунушталууга тийиш.

Мына ушундай шарттарды эске алуу биологиялык билим берүү 2013-2014 окуу жылдары төмөнкүдөй тартипте окутулат:

2013-2014 окуу жылы боюнча биологияны окутуу багытында суроолор, сунуштар, пикирлер болсо төмөнкү адреске кайрылсаңар болот: Бишкек, Эркиндик бульвары, 1 – кабат, 13-14 кабинеттер. Телефон 62-23-73, 66-52-25, моб.: 0773-50-58-88

М. Субанова

	Бөлүмдөрдүн аталышы	Класстар	Сааттар
1.	Биология: өсүмдүктөр, бактериялар, козу карындар жана энчилчектер	6 – кл.	68

2.	Жаныбарлар	7– кл.	34
3.	Жаныбарлар (муунак буттуулардан баштап окутулат)	8 – кл.	68
4.	Адам жана анын ден соолугу	9– кл.	68
5.	Жалпы биология	10– кл.	34
6.	Жалпы биология	11– кл.	34

Окутуу баскычтары	Организм биологиялык система	Организмден жогорку системалар	Органикалык дүйнөнүн көп түрдүүлүгү
1. Башталгыч мектеп-мекен таануу	Тирүү организмдер жөнүндөгү негизги маалыматтар (өсүмдүктөр, жаныбарлар, адам)	Организмдердин жашоо чөйрөсү	Жаратылышта өсүмдүктөрдүн жана жаныбарлардын көп түрдүүлүгү жана алардын туруктуу өнүгүүсү
2. Негизги мектеп Табият таануу	Тирүү организмдердин тиричилигиндеги жалпы өзгөчөлүктөрү	өсүмдүктөрдүн жана жаныбарлардын жашоо-чөйрөсү менен болгон байланышы	ар түрдүү жаратылыш зоналарындагы өсүмдүктөрдүн жана жаныбарлардын көп түрдүүлүгү
3. Негизги мектеп 2. Биология	Бактериялардын, козу карындардын, өсүмдүктөрдүн жана жаныбарлардын организмдери, алардын түзүлүшү жана жашоо тиричилигиндеги процесстер, вирустар. Клетка тирүү	Организм менен чөйрөнүн өз ара байланышы жана алардын туруктуу өнүтүү шарттары Мекенибиздеги жана башка жерледеги биргелештиктери. Алардагы көп түрдүүлүк, жасалма биргелештиктер.	Организмдердин классификациясы жана эволюциялык окуу. Жаныбарлар дүйнөсүнүн системасы, эволюциясы, бактериялардын, козу карындардын, эңилчектердин көп түрдүүлүгү. Адам – бул

	организмдердин жашоо тиричилиги менен түзүлүшүнүн бирдиги		биологиялык түр.
3. Жогорку мектеп 1. Жалпы биология	Клеткалык метаболизм зат алмашуунун маңызы. Организмдердин көбөйүшүнүн жана өрчүшүнүн цитологиялык негиздери.	Биоггеоценоздор жана агроценоздор. Экосистеманын Глобалдык экология. Түр. Популяция. көп түрдүүлүктү коргоо проблемалары.	Органикалык дүйнөнүн өрчүшүнүн кыймылдаткыч күчү, багыттары жана натыйжалары, өсүмдүктөр жана жаныбарлар селекциясы. Биотехнология.

№	Авторлор	Аталышы	классы	Басылып чыккан жылдары, басмаканасы
1	Субанова М. Ботбаева М.М.	Биология	6-класс	2012 «Билим компьютер»
2	Токтосунов А.Т. Мамытова Б. ж.б.	Биология (жаныбарлар)	7-класс	2006 «Билим куту»
	Токтосунов А.Т. Мамытова Б. ж.б.	Биология (жаныбарлар)		
3	Закиров Ж.З. Давлетова	Биология (адам жана анын ден соолугу)	9-кл.	2006 «Билим куту»

	Ч.С.			
4	Токтосунов А.Т. Алымбаева Б.Б. ж.б.	Жалпы биология	10-11 кл.	2006 «Билим куту»
5	Субанова М.С. Сатубаева А.С. Алымбаева Б.Б.	Мугалимдер үчүн методикалык колдонмо	6-8 кл.	2012 «Аракет принт»
6	Субанова М.С. Сатубаева А С. Алымбаева Б.Б..	Календардык план. Мугалимдер үчүн методикалык колдонмо	6-11 кл.	2012 «Аракет принт»
7	Эмилбекова Д.А. Субанова М.	Биологиялык түшүнүктөрдү калыптандыруунун негизинде окуучулардын билимин системалаштыруу	7-кл.	2012 «Аль- Салам»
8	Субанова М. Чечейбаева Ж.	Биология боюнча дептер	6-кл.	2013 «Аракет принт»
9	Сапарбаева У. Субанова М.С. Субанова	Биология боюнча дептер Биология боюнча дептер	7-кл. 8-кл.	2013 «Аракет принт» 2012 «Аракет принт»

М.С. Сатубаев А.С.	Биология дептер	боюнча	9-кл.	2012 «Аракет принт»
Давлетова Ч.С.				
Алымбаева Б.Б.			10-11 кл..	
Сатубаева А.	Биология дептер	боюнча		2012 «Аракет принт»
Субанова М.С.				
Сатубаева А.				